

Sammendrag:**Arbeidsreiser til sentrum**

En undersøkelse av Akershus fylkeskommune og Jernbaneverket

TØI rapport 1406/2015

Forfatter(e): Tom E. Julsrud, Randi Hjortbol, Frants Gundersen

Oslo 2015, 62 sider

Oslo sentrum er et viktig mål for mange pendlere i andre deler av Oslo og tilgrensende fylker. Akershus fylkeskommune og Jernbaneverket representerer to store virksomheter lokalisert i dette området, med generelt god kollektivtilgang for sine ansatte. Andelen som reiser med kollektivtransport er totalt sett høy for de ansatte i utvalget, sammenlignet med andre deler av Oslo og Oslos omegnskommuner. Jernbaneverket har imidlertid en større andel kollektivtransportbrukere, flere som er fornøyd med sin siste arbeidsreise og flere som benytter IKT-basert kommunikasjon for å redusere transportomfanget. De viktigste årsakene til forskjellene er trolig Jernbaneverkets subsidiering av kollektivreiser, ulike parkeringsordninger for bil og ulike geografisk lokalisering av virksomhetene i sentrum.

Ved hjelp av en internettbasert spørreundersøkelse er det gjennomført en spørreundersøkelse blant ansatte i Jernbaneverket og Akershus fylkeskommune. Totalt 794 personer svarte på undersøkelsen som ble distribuert i desember 2014, hvorav 255 jobbet i fylkeskommunen og 539 i Jernbaneverket. Begge virksomheter er lokalisert sentralt i sentrum av Oslo, men mens ansatte i fylkeskommunen er samlet på én enkelt adresse, er Jernbaneverkets ansatte lokalisert på seks ulike adresser i sentrum.

Lange reiser gir fleksibilitet i arbeidstid og mye fjernarbeid

Undersøkelsen finner at det er relativt mange som har lange reiseavstander i begge virksomheter, sett i forhold til Oslo og omegnskommunene. Gjennomsnittlig lengde på arbeidsreisene er på 28 kilometer. Til sammenligning er gjennomsnittlig lengde på arbeidsreiser i hele Oslo 11 km og 19 km for arbeidsreiser i Oslos omegnskommuner. De med lengre arbeidsreiser ankommer ofte tidligere på jobben enn de med kortere reisevei, samtidig som de også drar tidligere hjem. Trolig skyldes dette at langpendlerne tilpasser sine reiser så de kommer før rushtidstrafikken.

Utviklingen i retning av økende romlig fleksibilitet (f.eks. hjemmekontor og arbeid underveis på reiser) preger også arbeidsvanene i Jernbaneverket og fylkeskommunen. Totalt jobber omtrent hver tredje arbeidstager hjemme én eller flere dager i måneden, og like mange på kveldstid. Reisetiden har signifikant betydning for hvilke typer fjernarbeid som benyttes. For de med kortere reisetid er arbeid hjemme på for- og ettermiddager vanligst, mens de med lengre reisetid arbeider mer underveis. Det kan se ut som om mange av de med lengre reiser gjør unna mye av «hjemmearbeidet» underveis på reisen, mens de med kortere reiser gjør arbeidet om formiddagen eller på kveldstid.

Arbeid hele dager hjemmefra og oppdrag hos kunder, i andre avdelinger eller forretningsreiser, er mer vanlig i Jernbaneverket. Årsaken til at hjemmearbeid er mer utbredt her kan være at det her også er flere som har lange pendleravstander. I fylkeskommunen er det imidlertid noe mer vanlig å utføre arbeid hjemme på formiddager.

Mange reiser kollektivt til jobben

Totalt er det 80 prosent av de ansatte i Jernbaneverket og fylkeskommunen som reiser kollektivt til jobben. Dette er nesten dobbelt så mange som i Oslo for øvrig og over tre ganger så mange som for Oslos omegnskommuner. I Jernbaneverket er det tog som dominerer kollektivbruken; 55 prosent av de ansatte benytter dette til og fra jobb. I fylkeskommunen er det spesielt buss som er vanlig for de kollektivreisende, med ca 20 prosent daglige brukere.

Bilbruken er tilsvarende lav og totalt er det 8 prosent av de ansatte som kjører selv og 2 prosent som er passasjerer. Henholdsvis 6 og 11 prosent av de ansatte i Jernbaneverket og fylkeskommunen oppgir å ha benyttet bil (som sjåfør) på sin siste arbeidsreise. For Oslo for øvrig ligger bilandelen på over 30 prosent.

Andelen som sykler og går er imidlertid lavere enn for Oslo for øvrig. I Oslo er det 9 prosent som vanligvis sykler til jobb hele veien, mens dette ligger på under 4 prosent for Jernbaneverket og fylkeskommunen.

Parkeringsmuligheter påvirker bilbruken

De aller fleste i denne undersøkelse har et godt kollektivtilbud. Majoriteten av arbeidstagerne i sentrum har tre avganger per time eller oftere fra en holdeplass i nærheten av sitt bosted, og vel 70 prosent har én kilometer eller mindre til nærmeste holdeplass. De er en tydelig sammenheng mellom avstand til nærmeste holdeplass og valg av transportmiddel. Det er spesielt når avstanden blir tre kilometer eller mer at bilbruken tiltar.

I Jernbaneverket får alle ansatte tilbud om NSBs årskort som gir adgang til gratis reiser med tog i Norge. Dette gir de ansatte her et særlig insentiv for å reise kollektivt. Dette kortet har nesten alle gått til anskaffelse av, og det er særlig mye benyttet blant de med lang reisevei. Hver femte togreisende i Jernbaneverket ville ha byttet til bil om de ikke hadde hatt dette kortet.

Parkeringsmuligheter er ofte bestemmende for folks valg av reisemåte til jobben. Totalt 60 prosent av bilistene oppga at de hadde parkert ved en innfartsparkering, og 30 prosent på en parkeringsplass som disponeres av de ansatte. I fylkeskommunen er det 56 prosent av bilistene som parkerer på en plass arbeidsplassen disponerer, men bare 20 prosent av bilistene i Jernbaneverket som gjør dette. Her er det mye vanligere å parkere ved knutepunkter.

For ansatte i fylkeskommunen er det særlig de gode parkeringsmuligheter som er den viktigste grunnen til å benytte bil. For de kollektivreisende er det hurtighet og mulighetene for å slippe å stå i kø som er viktigste motiver, samt miljøgevinster. Syklistene begrunner sitt transportvalg ved at det er raskt, gir trening og mosjon og har god fremkommelighet. Ulikhetene i parkeringsmuligheter og tilgang til gratis kollektivreiser gir altså betydelige utslag i bruken av transportmidler til og fra jobb.

Reisemiddel til og fra jobb preger møtereisene

Reiser i arbeidstiden er utbredt og nær 40 prosent av ansatte i Jernbaneverket gjennomfører møtereiser én eller flere ganger i uken. I fylkeskommunen er andelen 30 prosent. Én viktig årsak til at det er vanligere å foreta reiser i løpet av dagen blant ansatte i Jernbaneverket er nok at denne virksomheten er spredt over flere adresser i Oslo sentrum. I fylkeskommunen indikerer ca 50 prosent at de benytter egen bil til møtene, mens i Jernbaneverket var bilandelen 15 prosent. Daglig transportmiddelbruk ser altså ut til å prege valg av transport til møter i løpet av dagen.

Lange arbeidsreiser er vanlig i begge virksomheter. På spørsmål om den siste lange reisen kunne vært erstattet av et videomøte svarte kun syv prosent bekreftende. I Jernbaneverket var det nær 50 prosent som hadde benyttet videomøter en eller flere ganger i løpet av den siste måneden, mens i fylkeskommunen var denne andelen ca 10 prosent. Dette har nok også sin forklaring i den ulike geografiske lokaliseringen i sentrum.

Syklistene er mest tilfreds med sine reiser

Tre av fire ansatte sier at de er ganske eller svært fornøyde med sin siste arbeidsreise, og kun 11 prosent er ganske eller meget misfornøyd. Ser vi på transportmiddelbruk, er det syklister og gående som er mest fornøyd, fulgt av kollektivtransportbrukere. Tilfredsheten med reisen er signifikant lavere for bilførerne.

Generelt er det klima- og miljøaspekter ved reisen, samt reisetid og trafikkflyt de reisende er mest fornøyd med, dette til tross for at begge virksomheter i landsmålestokk har relativt lange pendlingsreiser. Minst fornøyd er de med parkeringsforhold, og mulighet for å utnytte reisetiden til arbeid. I Jernbaneverket er de ansatte mer tilfreds enn fylkeskommunen med alle aspekter, unntatt parkeringsforholdene. Det er særlig ansatte bosatt syd i Oslo som er misfornøyd med kapasiteten på kollektivreisene, samt mulighetene for å kople av underveis.

Selv om de fleste er fornøyd med sin arbeidsreise, er det totalt 12 prosent som gir uttrykk for at dagens arbeidsreise gjør at de ser seg om etter annet arbeid nærmere boligen. For de med reisetider på 50 minutter eller mer, ser hver fjerde ansatte seg om etter arbeid nærmere hjemmet, og 13 prosent tenker på å flytte nærmere sin arbeidsplass i sentrum.

Mange ønsker å endre på sine reisevaner

Interessen for å reise mer med kollektivtransport og sykkel/gange er betydelig: Nesten én av tre ønsker å reise mer kollektivt og 40 prosent ønsker å sykle oftere. Nær 17 prosent vurderer å gå til innkjøp av el-bil.

Når det gjelder de større tiltakene som er under offentlig kontroll, er det spesielt forbedring av kollektivtilbudet som mange mener vil bidra til mer miljøvennlige reiser på sin arbeidsplass. For tiltak som er under kontroll av organisasjonene selv, mener ansatte i fylkeskommunen at tryggere sykkelparkering med bedre tyverisikring vil være særlig effektive virkemidler for å få flere til å sykle. Her mener også hver tredje ansatt at parkeringsavgifter i stor eller svært stor grad er viktig for å få flere til å reise miljøvennlig. Jernbaneverkets ansatte har også tro på at trygging av sykkelparkering vil være viktig for å få flere til å sykle, samt (ytterligere) økonomiske belønningsordninger.

Av de som i dag kjører med bil til jobben i Jernbaneverket og fylkeskommunen er det 40 prosent som ønsker å bytte til kollektivtransport. Dette ville i så fall bety en reduksjon i CO₂ utslippet med 32 prosent.

Flere kollektivavganger viktigere enn lave takster

Dagens bilbrukere mener at kortere reisetid og flere avganger vil være viktigste tiltak for å få flere av dagens bilister til å bytte til kollektivtransport, fulgt av bedre muligheter for å slippe å bytte transportmiddel underveis. Lavere takster er i denne sammenheng ikke det viktigste. Årsakene til at mange i dag ikke sykler er først og fremst trafikkrisikoen ved å sykle i byen, samt de dårlige sykkelvegene. Bedre tilrettelegging for sykling mellom hjem og arbeidsplass anser syklister som viktigste tiltak, og spesielt bedre sykkelveger og bedre/tryggere parkeringsmuligheter for sykkelen.